

امور تحریر یہ ایچون فؤاد بکہ
وامور اداره ایچون آرتین افندی یہ
مراجعت اولنور.

— ❦ —

مسلمکمزہ موافق آثار قبول اولنور.
درج اولنمیان اوراق اعاده اولنماز.

معارف و مسائل

اداره خانہ سی باب عالی جادہ سندہ
۵۲ نومرولی « شرکت مرتبہ »
مطبعہ سیدر.

— ❦ —

استانبول ایچون سنہ لکی مطبعہ دن
آلنق شرطیلہ ۴۰ طشرہ لره پوستہ
اجرتیلہ برابر ۶۰ غروشدر.

نسخہ سی ۱ غروش

پنچشنبہ کونلری نشر اولنور ادبی، فنی و صناعی غزتہ در ❦

نسخہ سی ۱ غروش

ابیات مذکورہ مکمل بولندینی وقایع، عربلرک (مغیرہ ابن شعبہ) نئی سفارت مخصوصہ ایلہ (یزدجرد) نزدینہ کوندرمہلری، (قادیسیہ) و (نہاوند) محاربہ لرنده ایران عسکرینک عربلر جانبندن دوچار انہزام ایلدہلری و برده بونلری متعاقب ظهور ایدن بعض وقوعات مہمدن عبارتدر .

شوقدر و ارکہ انشای مطالعہ دہ فردوسینک نظم ایتمش اولدینی قسم ختام پذیر اولوبده اسدینک اشعارینہ ابتدا ایدلدیکی ادنا بر تفرس ایلہ استدلال ایدیلہ بیلیر . زیرا برنجیدہ کوریلن قوت و متانت ایکنجیدہ مفقوددر .

بورادہ، اسدینک مناظر اتندن (کیجہ) ایلہ (کوندوز) حقندہ کی مناظرہ سی سائر اشعارینہ نمونہ اولوق اوزرہ مجملًا کوسترلشددر :

بشنواز حجت کفتار شب و روز ہم [۱]
سرگذشتی کہ زدل دور کند شدت و غم

کفت شب فضل شب از روز فزون آمد از آنک [۲]
روز را باز زشب کرد خداوند قدم

نزد یزدان زپرستندہ واز عابد روز [۳]
ساجد و عابد شہراست فزون قدر و قیم

قومرا سوی مناجات بشب برد کلیم [۴]
ہم بشب کشت جدا لوط زبیداد و ستم

[۱] کیجہ ایلہ کوندوز آراسندہ وقوع بولان ماجرایہ دائر طرفیندن سرد ایدیلن دلائلی ایشیتدہ قلبکدن آثار کدورت و ملال زائل اولسون .

[۲] کیجہ، کوندوزہ خطا بآیدیدی کہ: «بنی حق (جل و علا) آیات کریمہ سندن سندن مقدم ذکر بیورمش اولدیفندن فضیلت سندن افزوندر»

[۳] کوندوزلری عبادت ایلہ اسرار ایدنلردن کیجہلری جینسای طاعت اولانلرک درجہلری عندہ دہا مرتفعدر»

[۴] موسی (علیہ السلام) قومنی کیجہلین مناجاتہ چیقاردینی کی حضرت لوط (علیہ السلام) دہ بند اذا وجفای قومدن کیجہ خلاص اولدی ؛

قر چرخ بشب کرد محمدین وینم [۵]
سوی معراج بشب رفت ہم از بیت حرم

ہرمہی باشد سی روز و فرمان شب قدر [۶]
بہتر از ماہ ہزار ست زبس فضل و شیم

روز کاین از شب بشنید شد آشفته و کفت [۹]
خامشی کن چہ در آئی بسخن نا محکم

روز را عیب بطعنہ چہ کنی کایزد عرش [۱۰]
روز را بیش زشب کرد ستایش بقسم

روزہ وجعہ و عید و عرفہ، عاشورا [۱۱]
ہمہ روزست چو یینی ہم از عقل و فہم

روز خواهد بد برخاستن خلق بمشعر [۱۲]
روز بد نیز وجود ہمہ مردم زعدم

من باصل از خور چرخم تو بچنس از دل خاک [۱۳]
من چو تابان ضوء نارم تو چو تاریک نجم

(ماہدی وار)

— — — — —

[۵] حضرت فخر عالم (صلیہ علیہ وسلم) قمری کیجہ منشق بیوردی . بیت الحمدندہ معراجہ کیجہ کیتدی ؛

[۶] ہر آئی اوتوز کوندن مرکب ایکن قدر کیجہ سی بحسب المنزلہ بیک آیدن افضل بیورلشددر ؛ [۹] کوندوز، کیجہ دن بو سوزلری ایشیدنجہ حد تلنوب دیدی کہ: «صوص! نیچون دوشونمہ دن سوز سویلہ یورسک ؟

[۱۰] «کوندوزی سن نیچون طعن و ذم ایدرسک کہ حق تمالی کیجہ دن زیادہ کوندوزہ قسم ایدہرک آنک قدرینی ترفیع واعلا بیورمشدر ؟ [۱۱] «نظر عقل ایلہ باقہ جق اولور ایسہک اوروج، جمعہ، بایرام، عرفہ و عاشورہ ہپ کوندوزہ مصادفدر ؛

[۱۲] «خالق عالم محشر دہ کوندوزین ہمت اولنہ جقلری کی دفعہ اولیدہ انساندہ کوندوز یارادلشددر ؛

[۱۳] «بن عن اصل نور شمسدن منطورم، سن ایسہ ظلت خاکدن منشعبسک . بن آتشک آلوی کی پارلاق اولدینم خالدہ سن بر قراکلی قویو کیسک .

— قطب شمالی کرسنگانی —

محرری

و . دو فون وییدی

«مقررہ»

احتیاجات بشر نہ بیوک تازیانہ ترقیدرا بونک اک کوزل برہمالی آجلقدہ کورولور . زیرا اگر انسان آجیقہاسبہ، تعبیر دیگرلہ باضر صاقلر من او وجع درونی بی — بزى بی عقل واذعان ایدہرک درجہدہ — حسہ مستعد اولسہ ایدی منبع حقیقی سعاد دت بشریہ اولان سعی و غیرت، بوکون برلفظ موہوم حکمندہ قالیردی، فنون، صانع تعالی حضرتلرینک ید قدرت الہیہ سندن چیقان آثاری احتیاجات بشرلہ متناسب بر حالہ افراغ ایچون، تعقینہ مجبور اولدینی او طریق مشکل کشای ترقیدہ خطوہ زن اولہ مازدی . دیمک کہ انسانلری سعی و غیرتہ، اکتساب فنون و صنعتہ اجبار ایدن شیء محضاً سابقہ احتیاجدر .

شوعالم برالمہ وضع قدم ایتدکلری زماندن بری روز و شب اکتساب فضل و عرفانہ جہد و اقدام ایلہ ابنای جنسنہ بیوک بیوک خدمتار ایتمش و بناء علیہ موجب شرف انسانیت اولدقلرینہ قناعت حاصل اولمش اولان فضلانک، اوسعی و غیرت مفتونلرینک، بو یولادہ تشمیر ساق اہتمام ایتہلری خزان لا تقنای طبیعتدن ہفجنسلرینی مستفید ایتمک، تعبیر دیگرلہ دفع جوعہ چارہ ساز اولوق کی بر مقصد خیر مرصدک استحصالندن باشقہ برشی اولمادینی مستغنی کلفہ بیاندر .

ارباب سعی و غیرت بو مقصدک تائمین حصولی ایچون یک چوق قلاکترلہ دوچار اولمشلر و ہلہ کشیات ایچون قطب شمالی جہتلرینہ اختیار سفر ایدن ہیئات فنیہ اورالردہ حزن آور برطاقم وقایعہ تصاد

د ف ایتشلردرکه بونک بر ایکی مثال دهشت اشتالی زیرده عرض اولنه جقدر :

۱۶۲۱ تاریخنده وقوع بولان بر قضای بحری اوزرینه یدی انکلز، الیرینه کچر دکاری بر صنداله التجا ایل، آتیل صو- لرنده دولاشیورلردی. زوالیلر پک چوق استمداده بولمشلر سده فریاد و فغانلرینی فرد آفریده یه اسماعه موفق اوله مامشلا!..

آج، صوسز اولدقلری حالده شوحال فلاکت اشتاله ایجه مدت تحمل ایتشلر... نهایت هپسی بردن هلاک اوله جقلرینی آکلانجه برمددرسک ظهورینه قدر کریده قالانلرک اولسون دوام حیاتلرینه مدار اولوق ایچون ایچلرندن برینک فدا ایدله سنه مع الکراهه قرار ویرمشلر!... قرعه چکلمش، قربان تعین ایتش!... لکن قصاب کیم اوله جق؟ بومستکره وظیفه یی هانکیسی درعهده ایده جک؟ بو وظیفه نیک تعینی ایچون تکرار قرعه یه مراجعت اقتضا ایتش!..

درجه دهشتنی تصویر خصوصنده اک مقتدر ادبانک بیله اظهار عجز ایده- جکلری طبعی اولان بو مثللو فجایع جکر سوزک وقوعی بزه، احتیاج مبرمدن متولد احوال مشروعه نیک لزوم حلی امر ایدر. اوزمان، دوچار اضطراب اولانلره قارشى عهده مزه ترتب ایدن وظائفک درجه وسعتنی کاهی حقها تقدیره باشلا یوب السنه ناسده دوران ایدن «انسانیت» لفظنک بر لفظ موهوم دکل بلکه قلب بشره یدقدرتله حک اولنمش بر تبشیر الهی، بر اخطار صعدانی اولدیغنی قطعاً آکلارز.

«ادگار پوئه»، سالف الذکر انکلز لر کبی بحر بی پاینده آج، بی علاج مدت مدیده دولاشدندن صوکره عاقبت ایچلرندن برینی فدا ایچون قرعه کشیده سنه قرار ویرن کذا یدی طائفه نیک سرگذشتلرینی حکایه ایتدیکی صروده دیورکه :

ابتدا چکمکه راضی اولان اوچ طائفه دلخواه لری وجهله کوزل نومرو چکمشلردی. دردنجی طائفه زانغیر زانغیر تیتزه مکده اولدیغنی حالده الی طور بهیه صوقدی. قور- تولدیغنی کورونجه بر نعره مسرت فیرلاندی. طور به نیک ایچنده اوچ نومرو قالمشدی؛ اونومرولری چکه جک اولانلر یکدیگری نه وحشیانه باققدی ایدیلر. بشنجیسی مشوم طور بهیه الی صوقازدن اول پک چوق تردد ایتدی؛ نهایت دیگرلری کبی اوده بر نومرو چکدی. درحال آچوب باقادی: نه بختیارلق! اوده قور تولمشدی.

کریده ایکی کشتی قالمشدی. خیر خطا ایتدم ایکی کشتی دکل بر کشتی قالمشدی. زیرا او ایکیدن بری همه حال قربان اوله- جقدی!

اطرافده بر سکوت عمیق حکمفرما ایدی؛ سماده هیچ بر سحابپاره بولمده قدن باشقه دکزده عادتاً خواب استغراقه دلمشدی. نومرو چکلنر هم ممنون ایدیلر، همده محزون :

ممنون ایدیلر؛ زیرا طالعلری یاور ایدی. محزون ایدیلر؛ چونکه آرقداشلرندن برینی ابدیاً غائب ایده جکلردی. مع هذا آرتق انجام کاره صبر سزقله منتظر اولدیلر. ایکی رقیب برلکده طور بهیه الیرینی دالیدر- لر، نومرولرینی چکرلر... فقط هیچ بری او قومیه جسارت ایده مز.

کورل نومرو چکلنر: «دها بکلیه- جکمی یز؟» کبی سوزلرله میرلایمغه باشلارلر! یینه تردد ایتمکه اولدقلرینی کورونجه ابتدا نومرو چکن باغره رق دیرکه: اگر نومرولرکزی او قومیه جسارت ایده میورسه کز بز شمدی بریکزی انتخاب ایده رز.

اهون شرین اولان نومرو کشیده سنی اختیار ایلله بریسی الینی آچار آچار بر صیحه دلخراش طنین انداز آفاق اولور!..

شو صیحه مایوسانه یی ایشیدن رفیق، سونینندن او درجه متأثر اولورکه درحال یاییلیورر...

عقلی باشنه کلدیکی زمان حکم اجرا ایدلمش... قربانک اعضاسی تقسیم اولیور- دی... او ناموسلی طائفه لر امر تقسیمده قاعده عدالت فوق العاده رعایت ایلله یاییلانک حصه سنه فدایینک لیم و شحمندن اصابت ایدن مقداری افزاز ایتشلردی!..

بر «انسیقلوپه دی» ده مدت عمر مده لوحه خاطرمدن سیلنه میه جک اولان شو سطرلری مطالعه ایتشدم:

... «وی ته ربی» نامنده بر قورسیقه لی «قان کوتمه» تعبیر اولسان او عادت کریمیه اتباعاً بر فعل قتلی بعد الارتکاب طریق نا هموار شقاوته سلوک ایتشدی. مع هذا او یورکن یاقالادیلر (باسقیا) یه کوتوردیلر. «ژوری هیئت» حضورینه چقارلدی. مهم اولدیغنی آکلایشله رق اعدامنه حکم ویرلدی. «وی ته ربی»، عالیه سنک ناموسنی لکه- دار ایتمه مک ایچون بو حکمک اجرا سنی خلقه کوسترمک ایسته میوردی. علی الاصول تمیز و عفو استدعاسنده بولندی... حقنده قانوناً معین اولان قرق کوندن استفاده ایتمک ایسته میوردی: اومت ظرفنده آجلقدن هلاک اوله جفته امین ایدی...

اعدامنه حکم اولدیغنی زماندن بری آغزینه حبه واحده قویماش ایدی!.. بناء علیه مهل قانونینک ختامیه حکمک اجرا اولنه جغی کون ترک جامه حیات ایتدی... موت بی امانک پنجه سختگیرنده نه بولده جان ویردیکنی کونی کونه، ساعتی ساعته یازمش!..

بویاده امثال عدیده ایرادی ممکن ایسهده بونلری ذکرین مقصدمز مجرد اثر مزه بر مقدمه جک تهیه سندن عبارت اولمغه ده زمان تطویل مقاله لزوم کورو- له ممشدر.

(مابعدی وار)